

Saksframlegg

Saksnummer	Utvalg	Møtedato
002/24	Hovedutvalg for miljø, kultur og næring	31.01.2024

Oppstartssak for Viksfjord-Larviksfjorden-Oslofjorden

KOMMUNEDIREKTØRENS FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Larvik kommune viderefører arbeidet med informasjon og bevisstgjøring for at landbruket skal gjennomføre flere frivillige miljøtiltak.
2. Larvik kommune er pådriver for innføring av regional forskrift med strenge obligatoriske miljøtiltak innen landbruket, for å begrense avrenning fra landbruket.
3. Det fremmes egen politisk sak med formål å øke kapasiteten knyttet til tilsyn og kontroll av spredte avløpsanlegg, som finansieres av et økt kontrollgebyr.
4. Området rundt Viksfjord bør prioriteres ved utvidelse og oppgradering av ledningsnett ved neste rullering av kommunalteknisk plan. Det bør vurderes å forberede for utvidelse av ledningsnett i forbindelse med planlagt bygging av ny gang- og sykkelvei mellom Hem og Sandtra, for å kunne redusere kostnadene gjennom felles gjennomføring.
5. Larvik kommune anmoder vannområdet Horten-Larvik om å gjennomføre vannprøvetaking for å undersøke om nedlagte veksthus fortsatt medfører tilførsel av næringsstoffer til indre Viksfjord.
6. Larvik kommune intensiverer innsatsen med å skaffe statlig bidrag til opptak av grønnalger i indre Viksfjord og potensielle andre restaureringstiltak.

Saksbehandler: Virksomhetsleder Dag Trygve Enden

Hovedutvalg for miljø, kultur og næring 31.01.2024

Møtebehandling:

Oppstartssak for Viksfjord, foreslått av Camilla Renate Fjellvik Paulsen, Miljøpartiet De Grønne
Det gjøres mye godt arbeid med å bedre miljøet i Viksfjord både lokalt og regionalt. Dagens tilstand i fjorden viser allikevel tydelig at dette ikke er nok. MDG mener saken må spisses, og at kommunen må ta et enda større ansvar for miljøet i Viksfjord, og har derfor følgende forslag til presiseringer og tillegg:

Tillegg til pkt. 3: politisk sak fremmes i løpet av første halvår 2024.

Presisering av pkt. 4: "Bør" erstattes med "skal" i de to setningene.

Tilleggspunkt 7: . For å holde fokus på og sørge for kontinuitet og koordinering av arbeidet med miljøforbedring i Viksfjord opprettes det et kommunalt prosjekt med dette som mål. Ansvaret for prosjektet legges til virksomhet Næring og ressursforvaltning. Prosjektet skal sikre god samhandling om tiltak i de relevante kommunale avdelinger og sørge for involvering og samarbeid med regionale myndigheter, frivillige lokale ressurser som bondelag, vel-lag og jeger-og fiskerforening og andre relevante aktører. Prosjektet rapporterer om status og gjennomføring av tiltak hvert halvår.

Oppstartssak Viksfjord, foreslått av Erik Andreas Sørensen, Fremskrittspartiet

Tilleggspunkt:

8) Larvik kommune utreder kost nytte og effekt med gjenopprettingen av åpent løp mellom Viksfjord - Hemskilen. Forhold til grunneiere, natur, infrastruktur som veier og forbindelse, mulig statlig/internasjonale og private bidrag/tilskudd avklares.

9) Larvik kommune utreder kost nytte av at fangdammer etableres i forbindelse med bekker mm. som har utløp i og nær Viksfjord.

Spørsmål: Kan blåskjell i Viksfjord bidra til en bedre vannkvalitet?

Forslag - 094/37 Rullering av næringsplanens handlingsplan 2024., foreslått av Tore Kay Landbø, Høyre

Nytt pkt 10. Larvik kommune undersøker i samarbeide med statsforvalteren hvordan det er gjort andre steder (eks. Mjøsa) for å få plantet til og forbedret kantsonene.

Nytt pkt 11: Se på muligheten for å utbedring av tilgrodde vannløp og forbedring av ålegras-områdene. Eventuelt undersøke hvilke muligheter det er for å bedre vanngjennomstrømning mekanisk i en periode for å bedre vannkvaliteten. Søke hos MD

Votering:

Det ble votert punktvis over kommunedirektørens forslag til vedtak og innkomne forslag.

Pkt. 1

Kommunedirektørens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 2

Kommunedirektørens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 3

Kommunedirektørens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt
Fjellvik Paulsen, MDG sitt tilleggsforslag til pkt. 3 ble vedtatt med 9 mot 2 stemmer.

9 = MDG 1, Frp 1, Ap2, Krf 2, V 1, H 2

2 = INP 1, Frp 1

Pkt. 4

Kommunedirektørens forslag til vedtak settes opp mot Fjellvik Paulsen, MDG sitt forslag til vedtak. Fjellvik Paulsen sitt forslag ble vedtatt med 10 mot 1 stemme.

10 = MDG 1, Ap 2, V 1, Krf 2, Frp 2, H 2

1 = INP 1

Pkt. 5

Kommunedirektørens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 6

Kommunedirektørens forslag til vedtak ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 7

Fjellvik Paulsen, MDG, sitt forslag til tilleggspunkt 7 ble vedtatt med 10 mot 1 stemme.

10 = MDG 1, Ap 2, V 1, Krf 2, Frp 2, H 2.

1 = INP 1

Pkt. 8

Sørensen, Frp sitt forslag til tilleggspunkt 8 ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 9

Sørensen, Frp sitt forslag til tilleggspunkt 9 ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 10

Landbø, H sitt forslag til tilleggspunkt 10 ble enstemmig vedtatt.

Pkt. 11

Landbø, H sitt forslag til tilleggspunkt 11 ble enstemmig vedtatt.

HMKN - 002/24 Vedtak

1. Larvik kommune viderefører arbeidet med informasjon og bevisstgjøring for at landbruket skal gjennomføre flere frivillige miljøtiltak.
2. Larvik kommune er pådriver for innføring av regional forskrift med strenge obligatoriske miljøtiltak innen landbruket, for å begrense avrenning fra landbruket.
3. Det fremmes egen politisk sak med formål å øke kapasiteten knyttet til tilsyn og kontroll av spredte avløpsanlegg, som finansieres av et økt kontrollgebyr. Politisk sak fremmes i løpet av første halvår 2024.
4. Området rundt Viksfjord skal prioriteres ved utvidelse og oppgradering av ledningsnett ved neste rullering av kommunalteknisk plan. Det skal vurderes å forberede for utvidelse av ledningsnett i forbindelse med planlagt bygging av ny gang- og sykkelvei mellom Hem og Sandtra, for å kunne redusere kostnadene gjennom felles gjennomføring.
5. Larvik kommune anmoder vannområdet Horten-Larvik om å gjennomføre vannprøvetaking for å undersøke om nedlagte veksthus fortsatt medfører tilførsel av næringsstoffer til indre Viksfjord.
6. Larvik kommune intensiverer innsatsen med å skaffe statlig bidrag til opptak av grønnalger i indre Viksfjord og potensielle andre restaureringstiltak.
7. For å holde fokus på og sørge for kontinuitet og koordinering av arbeidet med miljøforbedring i Viksfjord opprettes det et kommunalt prosjekt med dette som mål. Ansvar for prosjektet legges til virksomhet Næring og ressursforvaltning. Prosjektet skal sikre god samhandling om tiltak i de relevante kommunale avdelinger og sørge for involvering og samarbeid med regionale myndigheter, frivillige lokale ressurser som

bondelag, vel-lag og jeger-og fiskerforening og andre relevante aktører. Prosjektet rapporterer om status og gjennomføring av tiltak hvert halvår.

8. Larvik kommune utreder kost nytte og effekt med gjenopprettingen av åpent løp mellom Viksfjord - Hemskilen. Forhold til grunneiere, natur, infrastruktur som veier og forbindelse, mulig statlig/internasjonalt og private bidrag/tilskudd avklares.
9. Larvik kommune utreder kost nytte av at fangdammer etableres i forbindelse med bekker mm. som har utløp i og nær Viksfjord.
10. Larvik kommune undersøker i samarbeide med statsforvalteren hvordan det er gjort andre steder (eks. Mjøsa) for å få plantet til og forbedret kantsonene.
11. Se på muligheten for å utbedring av tilgrodde vannløp og forbedring av ålegras-områdene. Eventuelt undersøke hvilke muligheter det er for å bedre vanngjennomstrømming mekanisk i en periode for å bedre vannkvaliteten. Søke hos MD

SAMMENDRAG:

Utvalgsleder for Hovedutvalg for miljø, kultur og næring bestilte i juni 2023 en oppstartssak for Viksfjord-Larviksfjorden-Oslofjorden, til første møte i hovedutvalget høsten 23. Bakgrunnen for oppstartssaken er befaringen som ble gjennomført 20. juni i indre Viksfjord, hvor medlemmer av hovedutvalget samt gruppeledere var invitert. Det er bedt om en oppstartssak som bl.a kan ta stilling hvilket omfang som skal og bør belyses, hvilke tiltak som er aktuelle, hvem kommunen kan samarbeide med og hvilke finansielle muligheter finnes gjennom støtteordninger og regionale/nasjonale tiltak. Det presiseres at økonomiske konsekvenser som ikke dekkes innen ordinære rammer, vil måtte tas stilling til i forbindelse med behandlingen av strategidokumentet.

Kommunedirektøren vurderer at det er sterkt behov for å redusere tilførsel av næringsstoffer og iverksette restaureringstiltak i Viksfjord. Anbefalte tiltak er begrenset, med bakgrunn i kommunens krevende økonomiske situasjon.

HANDLINGSROM:

- Forskrift om rammer for vannforvaltningen (Vannforskriften)
- Forskrift om begrensnings av forurensning (forurensningsforskriften)
- Oslofjordplanen <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/helhetlig-tiltaksplan-for-en-ren-og-rik-oslofjord-med-et-aktivt-friluftsliv/id2842258/>
- Kommunalteknisk plan

FAKTISKE OPPLYSNINGER:

Bestilling av oppstartssak: Utvalgsleder for Hovedutvalg for miljø, kultur og næring bestilte i juni 2023 en oppstartssak for Viksfjord-Larviksfjorden-Oslofjorden, til første møte i hovedutvalget høsten 23. Bakgrunnen for oppstartssaken er befaringen som ble gjennomført 20. juni i indre Viksfjord, hvor medlemmer av hovedutvalget samt gruppeledere var invitert. Det er bedt om en oppstartssak som bl.a kan ta stilling hvilket omfang som skal og bør belyses, hvilke tiltak som er aktuelle, hvem kommunen kan samarbeide med og hvilke finansielle muligheter finnes gjennom støtteordninger og regionale/nasjonale tiltak. Det presiseres at økonomiske konsekvenser som ikke dekkes innen ordinære rammer, vil måtte tas stilling til i forbindelse med behandlingen av strategidokumentet.

Kommunens rolle i vannforvaltningen: Vestfold og Telemark fylkeskommune er vannregionmyndighet. Vannregionene deles i flere mindre nedbørfelt som man kaller vannområder. Det er i vannområdene den lokale vannforvaltningen foregår, og der kommunene samarbeider om å ta vare på sine felles nedbørfelt. Larvik kommune har arealer i 4 vannområder. Kommunene har en særlig viktig rolle i vannforvaltningsarbeidet, med myndighet og ansvar for å treffe vedtak om gjennomføring av tiltak innen drikkevann og avløp, overvannshåndtering, landbruksforvaltning, arealforvaltning og forurensning. Videre kan kommunene gjennom arealplanleggingen sette restriksjoner på arealbruken for å ivareta naturmiljøet i og langs vassdrag, innsjøer, fjorder og

sjøområder. 49 % av vannforekomstene i Larvik kommune oppnår i dag ikke Vannforskriftens mål om god økologisk tilstand (vann-nett.no 10.1.24).

Intern organisering: Ansvar for vannmiljø er delt mellom virksomhet Næring og ressursforvaltning (intern koordinering, oppfølging av vannområdene, forvalter miljøtiltak mot landbruket), avdeling for vann avløp og renovasjon (oppfølging kommunale avløp/ledningsnett og renseanlegg), virksomhet Innbyggerkontakt og byggesak (oppfølging av spredte avløp). I tillegg har virksomhet Arealplan en viktig rolle for å ivareta vannmiljøet i planer etter plan- og bygningsloven.

Miljøtilstand indre Viksfjord og vannforskriftens miljømål: Indre Viksfjord er et særlig sårbart økosystem ettersom det er grunt, lite vanngjennomstrømning og store tilførsler av næringsalter (fosfor og nitrogen) fra aktivitet i nedbørsfeltet. Dette resulterer hver sommer i sannsynligvis Norges største oppblomstringer av trådformede alger som dekker store deler av fjorden, kveler ålegressengene og fører til oksygenfrie, hydrogensulfid-befengte og livløse bunnsedimenter. Dagens økologiske tilstand er klassifisert til «svært dårlig». Tilstanden er verst i indre del av Viksfjord, men hele fjorden er påvirket. Gjeldende miljømål for Viksfjorden er fastsatt av fylkeskommunen i Regional vannforvaltningsplan, og er at fjorden skal oppnå «god økologisk tilstand» innen 2033. Utslippskilder er:

- Steinindustri: Tidligere hatt store utslipp. Næringen har redusert avrenningen fra sin produksjon siste 10 årene.
- Veksthus: Virksomheten er nedlagt, men det er indikasjoner på store mengder næringsstoffer som er akkumulert i bakken og gradvis siver ut i Viksfjord.
- Landbruksvirksomhet: Avrenning fra landbruksvirksomhet er den største kilden og er beregnet til å stå for mer enn 50% av biotilgjengelig fosfor i nedbørsfeltet til Viksfjord.
- Spredt avløp: Private avløp står for ca. 20% av tilførselen av biotilgjengelig fosfor i nedbørsfeltet til Viksfjord.
- Kommunale avløp/ledningsnett og renseanlegg: Lekkasje og overløp mm. står for ca. 20% av tilførselen av biotilgjengelig fosfor i nedbørsfeltet til Viksfjord. Renseanlegget på Lillevik slipper ut nærmere 150 tonn nitrogen.

Landbruksvirksomhet: Larvik kommune ved virksomhet Næring og ressursforvaltning forvalter støtteordninger for landbruket, blant annet for tiltak som reduserer avrenning og tilførsel av næringsstoffer fra landbruket. Gjennom vannområde Horten-Larvik er det fastsatt et ambisjonsnivå for å halvere forurensningen fra landbruket. De fleste av tiltakene er frivillige. Kommunen er derfor pådriver for tiltaksgjennomføring og har arrangert informasjonsmøter for å bygge kunnskap om gjødselplanlegging og informere om mulighetene som ligger i de ulike støtteordningene. Larvik kommune har videre tildelt midler til tiltaksplanlegging, hvor det lokale bondelaget har engasjert Norsk Landbruksrådgivning Viken til å kartlegge jordbruksarealene i den indre delen av nedbørsfeltet til Viksfjorden og vurdere hvor og hvordan tiltak bør gjennomføres for at de skal ha størst effekt. Planen ferdigstilles våren 2024. For øvrig har gjennomføring av frivillige tiltak i jordbruket økt betydelig i 2022 sammenlignet med tidligere år, og vi forventer at gjennomføringsgraden øker ytterligere i 2023. Dette som følge av både økt bevissthet og økte tilskuddssatser for dette området. Kommunen gjennomfører i tillegg kontroller av kantsoner langs vassdrag. Tidligere i år hadde kommunene i Vestfold et samordningsmøte der de ble enige om å kommunene vil kontrollere kantsonene ved minst 5 % av gårdbrukerne i kommunen. Disse kontrollene vil foregå ila. høsten, og det blir naturlig å gjennomføre kontroller i nedbørsfeltet til Viksfjord. Dette tiltaket er en del av Oslofjordplanen, og har fått økt fokus siden i fjor. Kommunen kontrollerer også gjødselplaner, samt setter krav ved lagring og bruk av organisk gjødsel.

Statsforvalteren vil innføre regional forskrift i 2025 hvor flere av jordbrukstiltakene som i dag er frivillige blir obligatoriske. Kommunedirektøren er i dialog med statsforvalteren og fylkeskommunen angående utarbeidelse av forskriften, som legges ut på høring i 2024 og vil tre i kraft fra 1.1.25.

Spredte avløp og kommunalt ledningsnett: Kommunen er forurensningsmyndighet for spredte/private avløpsanlegg som ikke er tilkoblet det kommunale avløpsnettet. Kommuneplanens

arealdel har en særbestemmelse om at all bebyggelse skal tilknyttes offentlig vann og avløpsnett, enten direkte eller via et privat avløpsnett - så lenge dette ikke er å anse som en uforholdsmessig høy kostnad. I områder hvor det er bygget ut felles ledningsnett for avløp og/eller renseanlegg, er private enkeltanlegg og renseløsninger ulovlige etter 10 år. Krav om at anlegg som ikke har tilfredsstillende renseløsninger skal enten tilkobles det kommunale avløpsnettet eller oppgraderes, fremgår også av vannområdets tiltaksprogram (jf. vannforskriften) og Oslofjordplanen.

Kommunen har over tid fokusert på å få flere store hytteområder over på kommunalt nett. Også flere anlegg i nedbørfeltet til Viksfjord er blitt tilkoblet kommunalt nett, senest Prestegårdsskogen og Skisaker/Sundby i hhv 2018 og 2022. Fortsatt gjenstår noen boligklynger og hyttefelt, samt noe spredt bebyggelse. Boliger og fritidsboliger som har spredt avløp blir kun avkrevd et kontrollgebyr på om lag 200 kroner samt tømmegebyr i størrelsesorden 1250 - 2500 kroner per år.

Statsforvalteren har gitt pålegg om sekundærrensing for Lillevik renseanlegg, som vil redusere utslipp av fosfor. Statsforvalteren har også varslet pålegg om nitrogenrensing.

Utslipp fra veksthus i nedbørfeltet til Viksfjord: Har vært en betydelig kilde til næringsstoffer. Virksomheten er nedlagt, men det er indikasjoner på store mengder næringsstoffer som er akkumulert i bakken og gradvis siver ut i Viksfjord.

Restaureringstiltak og opptak av grønnalger: Opptak av grønnalger vurderes å være helt nødvendig for å ta næringsstoffer ut av systemet og bidra til en varig restaurering av den økologiske tilstanden i Viksfjorden. Foreningen Indre Viksfjord Vel - i samarbeid med kommune, statsforvalteren og Havforskningsinstituttet, utviklet en metode for opptak av trådalger. Algene ble senere brukt som jordforbedringsmiddel på jorder i nærområdet (etter analyse og godkjenning). Mengden alger som ble tatt opp hvert år varierte fra ca. 200 til 900 tonn våtvekt. Opptaket av grønnalger foregikk i perioden 2012 og 2018, men ble avvirket på grunn av bortfall av finansiering. Konsekvensen har vært en økning av algemengder i perioden 2019-22, som har ført til en forverring av fjordens tilstand og til betydelige plager for fjordens naboer og andre brukere. Larvik kommune har søkt om midler fra Miljødirektoratet for å gjenoppta aktiviteten med oppsamling og opptak av alger, uten å ha blitt tildelt støtte. Et nøkternt anslag dersom kommunen selv skal gjennomføre opptaket, er estimert til 2 millioner kroner per år inkludert etableringskostnader. Påfølgende år vil kostnadene kunne være noe lavere. Andre tiltak kan være mudring, tidevannsport etc.

ØKONOMISKE KONSEKVENSER:

Forslag til vedtak dekkes innenfor eksisterende rammer.

KONSEKVENSER FOR BEFOLKNINGSVEKST, VERDISKAPING OG ØKT KOMPETANSE

Rent vann bidrar til verdiskapning i form av bl.a. turisme og gir grunnlag bedre folkehelse. Verdien av eiendommer påvirkes også av vannkvaliteten i nærliggende vannforekomster. Dårlig miljøtilstand i viktige rekreasjonsområder bidrar til redusert bo- og besøksattraktivitet.

MILJØFAKTORER:

Indre Viksfjord er kategorisert som "svært dårlig" miljøtilstand. Det er vesentlig at man kommer får forsterket innsatsen for å bedre miljøtilstanden.

KONSEKVENSER FOR BARN OG UNGE:

Et renere vannmiljø reduserer risiko for forekomst av tarmbakterier og andre sykdomsfremkallende organismer, og utgjør et bedre grunnlag for lek, fiske og bruk av naturen for barn og unge.

ALTERNATIVE LØSNINGER:

Kommunestyret står fritt til å gjøre vedtak.

VURDERINGER OG KONSEKVENSER:

Kommunedirektøren vurderer at det er sterkt behov for å redusere tilførsel av næringsstoffer og iverksette restaureringstiltak i Viksfjord. Anbefalte tiltak er begrenset, med bakgrunn i kommunens krevende økonomiske situasjon.

Landbruksvirksomhet: Kommunedirektøren anbefaler sterkere virkemidler og tiltak mot landbruket i nedbørsfeltet til Viksfjord. Det er hensiktsmessig å fortsette arbeidet med informasjon og bevisstgjøring, for at landbruket skal gjennomføre flere frivillige miljøtiltak. I tillegg vurderer kommunedirektøren at det er nødvendig med lokal forskrift hvor flere av jordbrukstiltakene blir obligatoriske. Når forslag til lokal forskrift legges på høring, vil det bli løftet for politisk behandling. Det er vesentlig at tiltakene som pålegges er tilstrekkelig strenge til at det medfører nødvendig effekt.

Økt kontrollgebyr på spredte avløp: Kommunedirektøren anbefaler at det fremmes en sak om å øke kontrollgebyr på spredte avløpsanlegg, som vil finansiere økt saksbehandlerkapasitet til å gjennomføre tilstrekkelig tilsyn og kontroll. Der hvor tilsynet avdekker at det ikke er tilfredsstillende løsninger, vil man kunne pålegge å koble seg på kommunalt nett eller å oppgradere anlegget, dersom tilknytning blir uforholdsmessig kostbart. Kommunedirektøren vurderer at man i større grad bør pålegge tilkobling til kommunalt nett enn det man har praksis for i dag.

Kommunale avløp/ledningsnett: Kommunedirektøren anbefaler at området rundt Viksfjord bør prioriteres ved utvidelse og oppgradering av ledningsnettet, og at dette adresseres ved neste rullering av kommunalteknisk plan. Det bør vurderes å forberede for utvidelse av ledningsnettet i forbindelse med planlagt bygging av ny gang- og sykkelvei mellom Hem og Sandtra, for å kunne redusere kostnadene gjennom felles gjennomføring.

Utslipp fra veksthus i nedbørsfeltet til Viksfjord: Kommunedirektøren anbefaler å anmode vannområdet Horten-Larvik om å gjennomføre vannprøvetaking for å bekrefte/avkrefte om den nedlagte aktiviteten fortsatt medfører tilførsel av næringsstoffer til indre Viksfjord, og eventuelt etterlyser oppfølging fra Statsforvalteren angående mulige tiltak.

Opptak av grønnalger: Kommunedirektøren vurderer at det haster med å gjenoppta opptak av grønnalger, både av natur- og brukerinteressehensyn. Kommunedirektøren anbefaler at kommunen intensiverer innsatsen med å mobilisere statlige ressurser og støtte til opptak av grønnalger i indre Viksfjord og potensielle andre restaureringstiltak, særlig rettet mot Miljødirektoratet.

Vedlegg

Faktaark Viksfjord

Vedlegg til søknad Miljødirektoratet om opptak av alger i Viksfjord (2)

Lokalt tiltaksprogram for Horten-Larvik 2022-2027